

Oponentský posudek diplomové práce L. Chlumské: Řadové číslovky v současné češtině

Lucie Chlumská si zvolila neobyčejně zajímavé, a jak úvodem konstatuje a celou prací dokazuje, také neobyčejně podnětné a stále inspirující téma. Dosavadní lingvistickou analýzu číslovek obohatila pokusem o mnohaaspektový pohled a některými dílčími, a to i dosud opomíjenými aspekty, byť někdy jen naznačenými nebo připomenutými, a fakty a zjištěními vesměs důsledně doloženými v rozsáhlých korpusových zdrojích. Využití uvedených korpusů nesporně zvyšuje přínos práce a řadí ji mezi solidní a reprezentativní korpusově založené analýzy.

Diplomová práce se vyznačuje všemi rysy dobře napsané odborné práce: jasnou koncepcí, metodickou i metodologickou promyšleností založenou na přehledně postavených teoretických východiscích a přesném stanovení úkolu a cíle analýzy jazykového materiálu počínaje, přes přehlednou a logickou kompozici a členění práce a smyslem pro důkladnost, detail a (vesměs) přesvědčivou argumentaci konče. Příkladné je také zpracování odborné literatury včetně citace bibliografických údajů, používání poznámkového aparátu, četných grafů poskytujících mnoho cenných údajů a srovnání atd. Závažnější obsahové ani formální nedostatky jsem nezaznamenala, mé připomínky jsou vesměs dílčí. Vzhledem k zde uvedeným a v práci převažujícím kladům se tedy ve svém posudku rovnou zaměřím na komentář ke konkrétním jednotlivostem, a to především jako podklad k diskusi o diplomové práci.

- s. 8, 33: *prvotní* – varianta řadové číslovky *první/prvý* – argumentace ne zcela přesvědčivá, viz např. výklad významu v SSČ: 1. jsoucí na počátku, první, původní, 2. základní, hlavní, primární
- s. 16: „číslovky druhý, čtvrtý atd. až devadesátý, která mají ...“ – porušení gramatické shody
- s. 17: „Kapitola o částicích a kapitola o číslovkách v MČ2 mají pravděpodobně jiného autora.“ – doplnění viz úvod v Mluvnici češtiny 2: číslovky – K. Hausenblas, částice – O. Uliěný
- s. 18: „Podle svého významu číslovky dělí na určité a neurčité, ...“ – užití reflexiva
- s. 19: „Vzhledem ke svému stáří (rok 1985) nevyužívali autoři tak velkých korpusů, ...“ – formulace
- s. 23: Zařazení informace o etymologii číslovek (*první, druhý, třetí*) zde nové, nevyplývá tedy z předchozích dvou podkapitol, jak se uvádí na s. 22 dole.
- s. 48: „U výrazu *druhý* jsme popsali sémantickou variantu s významem jiný, ...“ – je to opravdu jen varianta (ve smyslu Labova alternativního způsobu, jak říct „stejnou věc“), nebo jiný význam, lexém, či dokonce slovní druh?
- s. 50: *poslední* (a jeho varianty) jako řadová číslovka – trochu sporná klasifikace, viz též lexikální význam („jsoucí na konci v nějakém pořadí“) a slovtvornou motivaci: kořen *sled-*, význam „(ná)sledování“, srov. též *předposlední, téměř poslední* (**předprvní, předdruhý, předněkolikátý, téměř několikátý*)
- s. 54: *n-tý*: zajímavé sémanticky a lexikologicky, lze považovat za prvek „umělého“ jazyka vědy, tj. za výraz na hranici přirozeného jazyka, na pomezí mezi slovem a vzorcem, blíží se schématu (obsahuje proměnný, zástupný symbol)
- s. 84: definice významu frazému: jako způsob výkladu lexikálního významu mají definici v užším smyslu jen termíny
- s. 85: frazémy s číslovkou *druhý*: není uveden frazém (*mít něco*) z *druhé ruky* – nebyl v korpusech vůbec doložen?
- s. 88: „Tak panuje přímá úměra mezi věkem a výskyty, ...“ – formulace

s. 88: *třicetiny* – analogie se základními číslovkami *třicet* → *třicetiny*: ano, ale jako části zlomků je lze počítat, tj. mají tvary v sg i v pl, u řadových číslovek však uvedená kategorie názvů jubileí představuje lexikalizaci pluralií tantum (*slaví třicetiny* – *slaví třicetinu)

s. 89: výraz *třetina* v publicistických textech (o sportu) – zde snad jde už o slovnědruhově přehodnocené v substantivum

s. 91 a dál: řadové číslovky lze zapsat číslicemi a písmeny – jde o zápis lexémů, a tedy ne jednotlivými písmeny, proto raději formulace: číslovky lze zapsat slovy

s. 95: řadové číslovky lze zapsat několika způsoby – ano, ale jen určité!

A dále: řadové číslovky se netvoří od všech skupin: viz úplnostní (oba), podobně neurčité se netvoří od velikostních, dílových, skupinových, numerických.

Shrnutí a závěr posudku

Práce Lucie Chlumské zcela splňuje, ba podle mého názoru překračuje požadavky kladené na diplomovou práci, vykazuje vysokou odbornou úroveň, a proto ji velmi ráda doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat jako výbornou.

Praha, 31. srpna 2009

Ivana Bozděchová

Doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc.

Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK